

STORTINGET

Innst. 436 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 27 (2020–2021)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Nordisk samarbeid

Til Stortinget

Sammendrag

De nordiske landene deler geografi, verdier, interesser og trolig aller viktigst: tillit til hverandre. Tilliten gir de nordiske landene helt spesielle forutsetninger for samarbeid. Den gir rom for å spille hverandre gode. Den gir rom for mangfold og meningsbrytning, og den gir rom for å finne felles løsninger på felles utfordringer. Slik fungerer det nordiske samarbeidet både som politisk idéverksted, premissleverandør og beslutningsarena på en rekke samfunnsområder.

Visjon 2030, som de nordiske statsministrene vedtok i 2019, sier at Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region. Nordisk ministerråd skal jobbe for et grønt, konkurransedyktig og sosialt bærekraftig Norden med FNs bærekraftsmål og Paris-avtalen som rettesnor. Målet er at samarbeidet skal oppleves som verdifullt og nyttig både for borgere, næringsliv og myndigheter. Når samarbeidet resulterer i grønn omstilling, økt konkurransekraft og sosial inkludering, skapes nordisk merverdi. Våren 2021 synes dette viktigere enn noensinne.

Året 2020 har vært et ekstraordinært og krevende år både for de nordiske landene og for det nordiske samarbeidet. Arbeidet med gjennomføringen av Visjon 2030 har fortsatt, samtidig som det har pågått et intenst arbeid for å håndtere den pågående pandemien.

På tross av ulike valg og smittestrategier har de nordiske landene konsultert, informert og hjulpet hverandre. Sterke institusjoner og samarbeidstradisjoner har gitt merverdi i krisetid. Antallet møter og kontakter både på embetsnivå og politisk nivå har vært rekordhøyt, ikke minst på helseområdet.

Nordiske helsemyndigheter har fortløpende delt informasjon om og vurderinger av pandemien og hjulpet hverandre med praktiske utfordringer, i tråd med Nordisk helseberedskapsavtale. Fra norsk side har regjeringen for eksempel bistått Sverige med smittevern-utstyr og avløst Sverige i europeisk brannskadeberedskap når den svenske helsetjenesten har hatt stor pågang av koronapasienter. Sverige påtok seg å formidle vaksiner fra EU til Island og Norge. Dette vitner om nordisk solidaritet og er høyt verdsatt på norsk side. På bakgrunn av de erfaringene landene har gjort så langt i pandemien, planlegges det å styrke det nordiske samarbeidet på helseberedskapsområdet, noe som skal gjøre landene bedre rustet mot fremtidige helsekriser. Det planlegges også samarbeid for å kartlegge konsekvenser av pandemien knyttet til ensomhet blant utsatte og sårbare grupper, og for å kartlegge smitte, sykdom, senskader og dødsfall blant helsepersonell.

Et annet eksempel på nordisk samarbeid under pandemien er de nordiske møtene i justisministerkretsen. Delingen av erfaringer i forkant av møtene i EUs innenriksministerkrets fungerte godt. I den europeiske kretsen ble det viktig å vise til regional kommunikasjon og samhandling, og slik var de nordiske møtene nyttige i dobbelt forstand. I tillegg hadde topplederne for alle de nordiske samfunnssikkerhets- og beredskapsmyndighetene jevnlig møter. Samarbeidet sørget tidlig for at det ikke ville bli problemer med grensepassering for redningspersonell. Videre var det fortløpende oriente-

ringer om situasjonen innenfor kritisk infrastruktur i tillegg til vareflyt, særlig knyttet til beskyttelsesutstyr i starten av pandemien.

Et tredje eksempel på nordisk samarbeid i krisetid var tilretteleggingen for retur av nordiske borgere som var strandet i utlandet da pandemien brøt ut. Flere tusen nordiske borgere fikk hjelp til å komme seg hjem ved at landene samordnet tilbudet om returflyginger. Samarbeidet var basert på tett, daglig kontakt mellom de nordiske hovedstedene og med de nordiske flyselskapene. Mange nordmenn kom trygt hjem på nordiske fly fra for eksempel Peru, Filippinene og India. På samme måte fikk svensker, dansker, finner og islendinger plass på norske fly.

Innenfor utviklingspolitikken har det også vært økt samarbeid under pandemien. Med utgangspunkt i Visjon 2030, Agenda 2030 og Parisavtalen har man særlig fokusert på at målet ikke bare må være å komme tilbake dit man var før pandemien, men å gjøre ting bedre og grønnere, for å oppnå mer bærekraftige og inkluderende samfunn. Konkret samarbeider de nordiske landene om dette blant annet i Nordisk utviklingsfond og i utviklingsbankene.

I etterkant av kvikkleireskredet i Gjerdrum 30. desember 2020 fikk vi nok et eksempel på nordisk samhold og samarbeid. Etter katastrofen tilbød alle de nordiske landene bistand. Sverige stilte raskt med et team for søk og redning i bebygde strøk. Dette vitner om at det tette, grenseoverskridende samarbeidet fungerer godt og uhindret, også midt under en pandemi.

Koronapandemien har på mange måter vist hvor sammenkoblet de nordiske landene er. Norden har vært et åpent reisefrihetsområde siden begynnelsen av 1950-tallet, og de språklige og kulturelle båndene gir en opplevelse av å tilhøre et fellesskap på tvers av landegrensene. Nordiske borgere har lenge kunnet bo, arbeide, studere, handle og feriere på tvers av grensene uten byråkratiske hindre. Varer og tjenester har blitt utvekslet uten kompliserende forsinkelser.

I mars 2020 ble den frie bevegelsen i Norden redusert som følge av reiserestriksjoner og karanteneregler. Mange mennesker i grenseregionene ble rammet, særlig arbeidspendlere og ansatte i turistnæringen. Butikker på svensk side av grensen opplevde omsetningsvikt. Mange nordmenn som ønsket å dra til sine fritidseiendommer i Sverige, måtte bli hjemme. Familie og venner har ikke kunnet besøke hverandre. På tross av ønske om normalisering både fra norsk og svensk side, måtte folkehelsen og dermed smitteverntiltak prioriteres. Men åpne grenser og fri ferdsel er et kjennetegn for Norden. Det er ingen tvil om at Norden skal tilbake dit så snart smittevern hensyn tillater det.

Stortingsmeldingen redegjør for arbeidet med Nordisk ministerråds Visjon 2030 og den tilhørende handlingsplanen for 2021–2024. Meldingen er strukturert et-

ter målene i handlingsplanen. Den tar også kort for seg nordisk samarbeid innenfor utenriks- og sikkerhetspolitikk, forsvarspolitik, nordisk samarbeid særlig med de baltiske landene og arbeidet med samfunnssikkerhet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Siv Jensen, Christian Tybring-Gjedde og Morten Wold, fra Senterpartiet, Emilie Enger Mehl og Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, ønsker å understreke betydningen av nordisk samarbeid for Norge. Norden utgjør vårt viktigste geografiske, historiske, språklige, kulturelle og verdimeslige nærrområde. Flere tiår med institusjonalisert samarbeid har bygget en nærhet og tillit mellom landene i Norden som gir gjensidig forståelse og et sterkt samhold på tvers av landegrensene. Komiteen mener dette har vært spesielt viktig under den pågående pandemien, og merker seg at ulike erfaringer gjennom denne krisen ikke har kunnet rokke ved nærheten mellom våre naboland.

Komiteen deler regjeringens ambisjon om å utvikle og forsterke samarbeidet ytterligere, også i den gradvise gjenoppbyggingen av samhandling etter pandemien. Det er, slik komiteen ser det, grunn til å ønske økt oppmerksomhet omkring dette samarbeidet fremover. I en tid med økt global usikkerhet er det nødvendig med felles forståelse av utfordringene som ligger foran oss mellom de nordiske land. Komiteen mener et felles verdigrunnlag gjør det mulig å enes om viktige virkelighetsforståelser og prioriteringer innad i vårt nordiske kulturfellesskap.

Komiteen viser til at 2020 var et svært utfordrende år for internasjonalt samarbeid, også det nordiske. I en slik situasjon er det spesielt viktig at alle nordiske lands folkevalgte slutter opp om Visjon 2030, som ble vedtatt av de nordiske statsministrene i 2019, og som sier at Norden skal bli verdens mest bærekraftige og integrerte region. Komiteen viser til at Nordisk ministerråd har erklært at de skal arbeide for et grønt, konkurransedyktig og sosialt bærekraftig Norden med FNs bærekraftsmål og Parisavtalen som rettesnor.

Komiteen viser til at meldingen fremhever flere områder der de nordiske landene har mestret samarbeid for bekjempelse av pandemien. Fra norsk side har

regjeringen bistått Sverige med smittevernutstyr og avløst Sverige i europeisk brannskadeberedskap. Sverige påtok seg på sin side å formidle vaksiner fra EU til Island og Norge. Et annet eksempel fra meldingen er de nordiske møtene i justisministerkretsen. Det samme gjelder samarbeid om retur av nordiske borgere til sine hjemland som på ulike tidspunkter under pandemien har funnet seg strandet i utlendighet. Komiteen ønsker å uttrykke sin særskilte takknemlighet for at Sverige stilte med spesialiserte mannskaper for søk og redning under det tragiske kvikkleireskredet i Gjerdrum 30. desember 2020.

Komiteen er overbevist om at det tette nordiske samarbeidet har blitt bekreftet av pandemien, og at det

vil være avgjørende for at alle landene gjør nødvendige forberedelser for å avverge en lignende krise i fremtiden.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 27 (2020–2021) – Nordisk samarbeid – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 12. mai 2021

Anniken Huitfeldt

leder

Ingjerd Schou

ordfører

